

JAN VISSER

1914 — 15 MEI — 1939

Tot hen, voor wie er alle aanleiding bestaat om na een vijf en twintig jarig professioneel leven, een korte samenvatting van hun verdiensten de revue te laten passeeren, behoort zeer zeker de jubilaris van 15 Mei a.s.

Nadat hij 6 Juni 1913 aan de Universiteit in Pennsylvanië tot D.D.S. is bevorderd, studeert hij nog bijna een jaar in Utrecht, niet omdat het hem niet mogelijk geweest zou zijn, het tandarts-diploma eerder te verwerven, maar alleen om zich op de hoogte te stellen van het inzicht en de methoden van de toenmalige docenten aan het Tandheelkundig Instituut.

Visser is in die dagen reeds bekend als een collega, die snel tot de kern der problemen weet door te dringen en daarbij in het bezit van twee vaardige handen, die een hem gedemonstreerde werkwijze, vlug en correct weten toe te passen.

Na het tandarts-examen vestigt hij zich in den Haag; echter niet voor langen duur. Na een paar jaar zien wij hem in het collegiaal verband van onze hoofdstad, gevestigd in het bekende huis, Keizersgracht 542, waar de collegae M. de Boer en A. A. H. Hamer, praktijk uitoefenden.

Voor iemand als Jan Visser, met een zoo veelzijdige belangstelling voor de verschillende deelen der tandheelkunde, vooral ook voor de sociale problemen, die zoo gemakkelijk zijn gedachten in welgekozen woorden kan vertolken, en de moeilijkste vraagstukken zoo juist en op eenvoudige manier kan uiteenzetten, voor hem zou het niet

lang duren om tot de leidende mannen in onze professie te gaan behooren.

In 1919 zien wij hem reeds zijn entrée maken in de Bestuursvergadering van de A.T.V., met als culminatie de functie van voorzitter van 1926 tot 1929, terwijl hij zich gelijktijdig verdienstelijk maakt in talrijke commissies, zooals de kliniek-commissie, de röntgen-commissie en de A.T.V.-club.

Als de afdeling in 1927 besluit tot de oprichting van de Coöperatieve kliniek der A.T.V., zien we Visser in een leidende positie n.l. van 1927—1934 als voorzitter van den Raad van Toezicht, van 1934—1938 als voorzitter van het Bestuur van de Kliniek en na 1938 als vice-voorzitter. Allen, die met mij van nabij hebben medegemaakt, de lang niet eenvoudige voorbereiding om tot oprichting te kunnen komen, later de groote moeilijkheden, toen na aanvankelijk voorspoedige jaren, de terugslag kwam, zij zullen het met mij eens zijn, hoeveel deze kliniek aan den jubilaris is verschuldigd, doordat hij in onverwachte situaties, steeds weer den juisten weg wist aan te geven, waardoor het bestaan van de kliniek niet alleen mogelijk bleef, maar door zijn enthousiasme, zijn medebestuurleden ook tot grootere werkkraft wist op te voeren.

Dat wij zijn naam ook vermeld vinden als lid van het Dagelijksch Bestuur van de Stichting TaVoNa, wekt geen verwondering. In de najaarsvergadering van de A.T.V. van 1928 wordt Visser benoemd tot afgevaardigde naar het Hoofdbestuur van de Maatschappij. Het H.B. verkiest hem tot lid van het D.B., en hierin werd hem de functie van vice-voorzitter toegewezen.

Deze bestuursarbeid duurt tot en met 1930.

In dat jaar wordt door het H.B. benoemd de: „Commissie tot bestudeering van het tandtechnikers-vraagstuk.”

Het H.B. was overtuigd, dat deze commissie bij de voorbereiding om regelen te treffen ten opzichte van dit probleem zeer moeilijke arbeid zou wachten, waarbij groote tegenstelde zienswijzen zouden moeten worden overbrugd en nieuwe banen tot samenwerking gezocht.

Is het te verwonderen, dat Visser, gezien den staat van zijn verdiensten, tot voorzitter wordt aangezocht?

Is het te verwonderen, dat deze, gezien zijn interesse voor nieuw werk, accepteert?

Een volledig overzicht van den arbeid, in deze commissie verricht, kan men vinden in de jubileum-uitgave van de Maatschappij van de hand van collega K r a n e n b u r g; gaarne onderschrijf ik de passage van dezen collega, wanneer hij zich als volgt uitsprekt:

„Het vele en uitgebreide werk van deze commissie is „alleen daardoor verzet kunnen worden, doordat voorzitter „J a n V i s s e r tot op heden, 1939, onafgebroken dezen „voorzitterszetel is blijven innemen en dit op een wijze, die „niet gemakkelijk op juiste waarde is te schatten, de leden „zijner commissie steeds bezielend tot de grootst mogelijke „activiteit, nadat door hem voor al dit nieuwe werk vooraf „de wegen waren uitgestippeld, waarlangs gepoogd zou „worden tot het doel te geraken.”

In November 1931 moet de ledenvergadering van de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen een voorzitter verkiezen. Ofschoon de jubilaris deze functie niet begeert, laat het zich verklaren, dat de leden, een man van wien de talenten als bestuurder zoo bekend waren, toch hiervoor aanwezig. Eenmaal op deze plaats benoemd, heeft hij zijn beste krachten aan de Vereeniging gegeven. Direct toch is er groot werk te verrichten, n.l. een algemeene herziening van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement, zoodat deze weer zouden beantwoorden aan de plaats welke deze vereeniging na een 30-jarig bestaan, in het tandheekkundig leven inneemt.

Bovendien wordt in 1932 een stichting in het leven geroepen: Stichting voor Wetenschappelijk Tandheekkundige Arbeid. Kan men zich voorstellen hoeveel arbeid het gevraagd heeft, voor men zoover was, dat de stichtingsacte gepasseerd kon worden? waarin onder meer het verband met de Vereeniging moest worden vastgelegd. Tevens moest nader omschreven de wijze waarop in het vervolg de Dr. Th. D e n t z medaille zou worden uitgereikt. Vermeld zij nog, dat in 1934 de Vereeniging de leden der European Dental Association of Europe en der European Orthodontological Society ter gelegenheid hunner congressen in Scheveningen, ontving. Voor wat de vereeniging betrof rustten de werkzaamheden,

hiervoor te verrichten, weer voor een groot deel op de schou-
 ders van den voorzitter, evenals dit het geval was geweest
 bij de herdenking van het 30-jarig bestaan in dat jaar van
 de vereeniging zelve.

Naast dit alles vindt hij nog tijd tot het houden van voor-
 drachten, demonstraties en cursussen, zoowel in binnen- als
 buitenland; als lid van de American Dental Society of Europe,
 is hij ook in den buitenlandschen kring een gaarne geziene
 figuur.

Als Visser in de vergadering van April 1936 moet
 mededeelen, dat hij op medisch advies zijn functie als voor-
 zitter niet langer mag vervullen, aangezien het hem naast
 zijn drukke praktijk niet meer mogelijk is, zooveel tijd aan het
 vereenigingsleven te besteden, baart dit groote teleurstelling
 Ik maak de woorden van den toenmaligen secretaris G ö t t
 l i c h tot de mijne, wanneer hij den wensch uitspreekt, dat
 de omstandigheden, welke deze beperking noodzakelijk
 maakten, zich zullen wijzigen, zoodat, wanneer de vereeniging
 hem roept, hij weer een vooraanstaande plaats zal kunnen
 innemen.

Ik weet, dat een volledige opgave van de werkzaamheden
 van den jubilaris niet wel mogelijk is, maar ik mag toch niet
 verzuimen nog even te wijzen op zijn werk voor het Steun-
 orgaan van de Maatschappij, waarbij men vooral kennis heeft
 kunnen nemen van den mensch Visser

Voorwaar men kan hier spreken van een zeer welbe-
 steed professioneel leven gedurende deze eerste vijf en twintig
 jaren.

Op uitdrukkelijk verlangen van den jubilaris zullen de
 collegae niet in staat zijn, dit jubileum te vieren op die
 feestelijke wijze, zooals zij zich dat hadden voorgesteld. Ik
 twijfel er echter niet aan, of het zal velen op den 15den Mei
 een behoefte zijn, hunne gevoelens van waardering den
 jubilaris dien dag in een of anderen vorm kenbaar te maken.

A. EDEL.

Nederlandsche Vereeniging voor Mond- en Tandhygiëne „HET IVOREN KRUIS”

JAARVERSLAG

over het Vereenigingsjaar 1938—1939.

Hoewel de werkzaamheden dit jaar niet slechts tot de propaganda beperkt kon blijven, gezien de hangende vraagstukken omtrent de fusie onzer Vereeniging met die van de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde, heeft het Bestuur deze met kracht voortgezet.

Het Bestuur was in den aanvang van het vereenigingsjaar als volgt samengesteld:

J. J. Backer Dirks, Rotterdam, *Voorzitter*.

Dr. W. E. van Wijk, Den Haag, *Vice-Voorzitter*.

P. Ch. Willemsse, Rotterdam, *1ste Secretaris*.

C. G. van Maarseeven, Rotterdam, *2e Secretaris*.

F. J. Ninck Blok, den Haag, *Penningmeester*.

A. L. J. C. van Hasselt, den Haag, *Archivaris*.

G. A. H. Eibrink Jansen, *Commissaris*.

H. C. Kranenburg, Rotterdam, *Commissaris*.

Jules Morra, Den Haag, Josef Israëlslaan 32, belast met uitzending museum, films en lantaarnplaatjes.

In den loop van het jaar zijn hierin een paar veranderingen gekomen. Dr. W. E. van Wijk was wegens vertrek naar het buitenland niet meer in staat het vice-voorzitterschap te vervullen. Op de bestuursvergadering van 4 November 1938 werd in deze vacature voorzien, door de benoeming van collega G. A. H. Eibrink Jansen.

Op dezelfde vergadering was bericht binnengekomen, dat ook de 1ste secretaris, collega P. Ch. Willemsse, wegens drukke bezigheden, voor zijn functie, die hij met zooveel toewijding heeft vervuld, wenschte te bedanken.

Hierin werd voorzien door den heer J. Morra tijdelijk in zijn plaats aan te wijzen. De Jaarlijksche Algemeene Ledenvergadering zal omtrent de definitieve bezetting van het 1ste secretariaat hebben te beslissen.

In het Algemeen Bestuur deden zich geen mutaties voor.

Van de Leden.

A. De Vereeniging heeft 2 Eere-leden.

B. 20 tandheelkundige vereenigingen zijn lid en 8 Ziekenfondsen of vereenigingen, die werkzaam zijn op het gebied der prophylaxe.

C. De Vereeniging telt 22 leden, die geen tandarts zijn en 452 leden-tandartsen.

Aan de circulaire tot opwekking voor het lidmaatschap hebben het afgeloopen jaar 40 collega's gevolg gegeven.

Afdeeling Noord-Holland.

Nadat op 14 Maart 1938 de afdeeling Noord-Holland van „Het Ivoren Kruis” was opgericht, bij welke oprichting een voorloopig bestuur was benoemd, werd op 3 Mei 1938 de eerste algemeene ledenvergadering te Amsterdam gehouden. De voorzitter van „Het Ivoren Kruis” vereerde deze vergadering met zijn tegenwoordigheid.

Het voorloopig bestuur werd door de vergadering definitief benoemd, terwijl de heer *Mijnarends*, tandarts te Amsterdam, aan het bestuur werd toegevoegd.

Op deze vergadering werden in het door het bestuur samengestelde concept Huishoudelijk Reglement der afdeeling enige wijzigingen aangebracht, waarna het werd goedgekeurd.

Inplaats van de door het afdeelingsbestuur, in verband met de oprichting van de afdeeling voorgestelde uitbreiding van het Huishoudelijk Reglement van „Het Ivoren Kruis”, werd door het Algemeen Bestuur een concept voor een voorloopige regeling van de verhouding tusschen „Het Ivoren Kruis” en haar afdeeling Noord-Holland samengesteld.

In den loop van dit eerste vereenigingsjaar zijn door het Dagelijksch Bestuur allerlei plannen voor de toekomst overwogen, voornamelijk wat betreft de propaganda en de wijze, waarop deze zal worden gevoerd.

Deze plannen werden op de vergadering van het Afdeelingsbestuur te Alkmaar op 2 Februari 1939 aan een uitvoerige bespreking onderworpen.

Bij de uitvoering van deze plannen rekent het bestuur op de medewerking van de leden.

Museum.

Dit jaar zijn er door onze Tentoonstellingscommissie wederom enige onderdeelen in orde gebracht.

Eind 1940 hopen wij het museum permanent onder te kunnen brengen in het nieuwe Centrale Gebouw voor de Volksgezondheid te Rotterdam, waar wij de beschikking krijgen over ruime localiteiten.

Dat „Het Ivoren Kruis” in dit gebouw naast de andere Vereenigingen, die op het gebied der Sociale Geneeskunde werkzaam zijn, een plaats krijgt, mag zeker beschouwd worden als een blijk van waardeering voor de werkzaamheden onzer Vereeniging.

Het materiaal is dit jaar driemaal tentoongesteld. Bij de opening van de tentoonstelling „*Pro Infantibus*” te Amsterdam, verzocht Dr. *Knappe* te Amsterdam ons om een kleine expositie te houden van ons propagandamateriaal en een gedeelte van het museum.

Uit Groningen ontvingen wij een uitgebreid verslag van de tentoon-

stelling, die aldaar van 12 tot en met 22 November werd gehouden. Deze mag in alle opzichten geslaagd genoemd worden. Het Gemeente Bestuur was zoo welwillend de groote zaal van het Prinsenhof af te staan. In totaal hebben 1750 bezoekers deze tentoonstelling bezocht.

Een deel van ons materiaal is bovendien eenige weken geleden afgegaan voor den stand der Vereeniging tot Bevordering van Systematische Mondverzorging voor den Middenstand (V.S.M.M.) te Amsterdam, ter gelegenheid van de Beurs der Dameskroniek in het R.A.I. Gebouw.

In 1939 zal er een tentoonstelling „Het Kind 1939” in Den Haag gehouden worden, waarop wij ons voorstellen vertegenwoordigd te zijn.

Films en Lantaarnplaatjes.

Wat de films betreft wordt nog steeds verwezen naar de firma K o d a k die twee buitengewoon aardige films heeft op tandheelkundig gebied. Toch zien we nog steeds uit naar een werkelijk goede instructieve film en we hebben dan ook goede hoop, dat enkele collega's, die reeds in deze richting werkzaam zijn, een dergelijke film zullen vervaardigen. Ook het buitenland heeft enkele aardige films, doch om daar een copie van te krijgen is dikwijls moeilijk en duur. Wij mogen niet vergeten, dat een dergelijke film snel verouderd, terwijl de kosten hoog zijn, terwijl het gebruik ervan tot nu toe zeer gering is.

Wat de lantaarnplaatjes betreft, deze zijn dit jaar slechts negen maal verzonden. Er is ons echter gebleken, dat enkele collega's, die er veel gebruik van maakten, er zelf toe zijn overgegaan om een collectie aan te leggen.

Publiciteit door middel van Pers en Radio.

Dit werk is eigenlijk geheel overgenomen door de „Commissie voor Mededeelingen aan de Pers” der Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde. Deze is op dit gebied zeer actief werkzaam. Deze Commissie heeft een zeer groot aantal artikelen verzameld, over verschillende onderwerpen, waarvan zij er enkele geplaatst heeft. Met de verschillende Radio Omroepverenigingen werd overleg gepleegd, dat ingeval er een spreker over een tandheelkundig onderwerp voor de microfoon zou optreden, er steeds overleg met onze Vereeniging zal worden gepleegd. Aan de Omroepverenigingen is tevens bericht, dat wij ons gaarne voor dit doel beschikbaar zullen stellen.

Studiecommissie inzake de tandheelkundige behandeling der Ziekenfondsleden in Nederland, ingesteld door de Centrale Commissie voor het Ziekenfondswezen.

Oorspronkelijk hadden in deze Commissie de collega's C h. F. L. N o r d en A. D. v a n H o u t e zitting. Daar collega N o r d echter bedankt heeft voor deze functie, werd collega A. L. J. C. v a n H a s s e l t aangezocht deze plaats te willen innemen, waartoe hij bereid gevonden werd.

Schooltandverzorging.

Ook dit jaar werd de propaganda op het gebied van de schooltandverzorging met kracht voortgezet. De bijdrage van het Prophylaxe fonds, groot f 500,—, die wij ook in het afgelopen jaar mochten ontvangen, stelde ons in staat deze propaganda krachtiger te voeren. Helaas moeten wij constateeren, dat de Gemeente Utrecht de schooltandverzorging heeft afgeschafte. Daartegenover staan gelukkig weer lichtpunten en is er in enkele andere plaatsen een actie op touw gezet om tot invoering te geraken

Ook is er vanwege „Het Ivoren Kruis” een vergadering belegd, met het doel de collega's op te wekken, zich beschikbaar te stellen als voorlichters en propagandisten voor de Schooltandverzorging.

De Zuid-Hollandsche Vereeniging „Het Groene Kruis” heeft een „Studiecommissie inzake Schooltandverzorging ten Plattelande” ingesteld, die wij gaarne van advies hebben gediend.

De Commissie voor Schooltandverzorging der Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde heeft haar bemoeiingen gedecentraliseerd en heeft Afdeulingscommissies ingesteld, waarin wij een vertegenwoordiger onzer Vereeniging benoemd hebben. Te weten:

Afdeeling Noord-Holland	F. J. J. Scherphuis te Zaandam.
„ den Haag en Omstr.	A. Groeneveld, den Haag.
„ Rotterdam en Omstr.	Cl. G. J. Mahler, Rotterdam.
„ Nrd.-Brabant - Zeel.	N. A. K. M. van Erp, Valkenswaard.
„ Utrecht	Mej. Chr. M. C. Dullemond, Utrecht.
„ Gelderland	Mej. A. J. M. Bekkers, Nijmegen.
„ Overijsel	Mevr. E. P. Bloemendaal-Wisse, Deventer.
„ Noord Nederland	E. van der Molen, Groningen.
„ Limburg	J. H. Berendse, Venlo.
„ Amsterdam	K. E. Waagenaar, Amsterdam.
„ Het Gooi en Omstr.	P. M. A. Huurman, Laren.

Het Bestuur hoopt, dat deze decentralisatie op het terrein der Schooltandverzorging tot een vermeerderde activiteit over het geheele land zal voeren. Want nog steeds komt het uitgebreide propagandawerk voor deze Schooltandverzorging op te weinig schouders neer en moeten enkelen zich vaak de moeite van lange reizen getroosten om spreekbeurten te vervullen.

In verschillende plaatsen van den lande zijn reeds voordrachten gehouden over de wijze van volksvoorlichting, zoowel vanwege de Commissie voor mededeelingen aan de Pers” als vanwege „Het Ivoren Kruis”, terwijl er andere plaatsen nog op het programma staan. Een en ander in de hoop, dat er een breede kring van collega's wakker geschud zal worden, om de propaganda voor betere mond- en tandhygiëne en voor Schooltandverzorging in het bijzonder te helpen overnemen van hen, die met dit werk wel eens te zwaar belast worden!

Instelling van een „Centrale Raad voor Sociale Tandheelkunde”.

Op de agenda der vorige Jaarvergadering stond als punt van behandeling: „Mededeeling omtrent het samenstellen eener Commissie ter be-

studeering van de wenschelijkheid en de mogelijkheid eener fusie van „Het Ivoren Kruis” met de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde”.

Het afgelopen jaar heeft voor een deel gestaan in het teeken dezer onderhandelingen. Reeds spoedig bleek, van de zijde van onze Vereeniging, een fusie niet den meest gewenschten weg om tot een verhooging van de activiteit op het terrein der sociale tandheelkunde te komen. Wij vreesden, dat zulk een vorm van samengaan aan het propagandawerk — het specifieke werk van „Het Ivoren Kruis” — nooit voordeel zou kunnen brengen, terwijl wij deze propaganda blijven beschouwen als de kurk, waarop de belangstelling voor de tandheelkunde en dus de algemeene medewerking voor de organisatie der sociale tandheelkunde, zal blijven drijven.

Een gemengde commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde en van „Het Ivoren Kruis”, waarbij reeds terstond de wenschelijkheid van een vertegenwoordiging van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde werd gevoeld, heeft in het afgelopen jaar nagegaan, welken vorm van samenstelling tusschen deze drie instanties voor dit oogenblik de beste vruchten voor de sociale tandheelkunde zou kunnen afwerpen.

Onder voorzitterschap van den Geneeskundigen en Pharmaceutischen Hoofdinspecteur voor het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, den heer R. N. M. E y k e l, wiens groote welwillendheid, om deze leiding op zich te nemen door de betreffende vereenigingen hoogelijk werd gewaardeerd, heeft de Commissie plannen ontworpen tot instelling van een Centralen Raad voor Sociale Tandheelkunde. Deze Raad heeft zich voorloopig de beperking opgelegd, alleen de vraagstukken der schooltandverzorging te behandelen tot het tijdstip, waarop de drie vereenigingen bepalen, dat hij ook andere onderdeelen der sociale tandheelkunde ter hand zal nemen. De betreffende voorstellen tot instelling van dezen Centralen Raad zullen de Jaarvergadering bereiken.

Verspreiding der Propaganda-uitgaven.

In het afgelopen jaar werden verspreid:

- 96 Schoolplaten.
- 80 Jongensplaten.
- 4800 Kleine Brochures.
- 265 Groote Brochures.
- 4200 Raadgevingen voor Moeders.
- 335 Brochures Schooltandverzorging.
- 1600 Propaganda-biljetten voor de Schooltandverzorging.
- 239 Leer- en Kleurboekjes: Natuurkennis voor de Lagere School.
- 84 Ons Gebit en de Bestrijding der Tandziekten (W i t t h a u s).
- 266 Speldjes.
- 82 Ferguson, Prentenboek over de Tand.
- 107 Nelly Volker van Waverveen. 's Avonds als wij slapen gaan.

Voor de grootere propaganda-uitgaven werd vrijwel alles op aanvraag geleverd, brochures en propaganda-biljetten werden grootendeels gratis verspreid.

Zoowel voor Ned. Oost-Indië als voor Zuid-Afrika zijn pogingen in het werk gesteld om aldaar een grootere verspreiding dezer nuttige propaganda-uitgaven te bewerkstelligen.

Over het ontwerpen van eenige nieuwe uitgaven wordt overleg gepleegd. Op deze Jaarvergadering zult U het ontwerp zien voor een plaat, die propaganda zal maken voor de tandheekkundige behandeling van kleuters, terwijl er reeds besprekingen gaande zijn over kleine uitgaven: prentbriefkaarten en folders.

In den tweeden druk van het „Nederlandsch Gezinsboek” werd een artikel „De tanden en hun verzorging” opgenomen van de hand van onzen Voorzitter, aan welk onderwerp bij den eersten druk onvoldoende aandacht was besteed.

Commissie voor Onderzoek van het Mondreinigingsvraagstuk. (C.O.M.)

Deze Commissie bleef samengesteld uit de collegae Witthaus, Mevr. Muntendam, Kranenburg en Lourens Bosch.

Na haar uitvoerig rapport over de wenschelijkheid van het gebruik van den tandenborstel (gepubliceerd in het *T.v.T.* 1937; pg. 1001), heeft de Commissie met grooten ijver gepoogd een goedkoop tandenborstel van goed model te doen fabricceeren. Tot nu toe heeft zij van de zijde van den handel geen groote medewerking ondervonden. Zij zet haar pogingen voort en de activiteit, die zij in den loop van haar bestaan heeft getoond, wettigt de hoop op uiteindelijk succes.

Intusschen is aan de Commissie in de Bestuursvergadering van 4 November 1938 gevraagd advies uit te willen brengen omtrent de mogelijkheid, die de C.O.M. ziet, betreffende het bestudeeren der tandreinigingsmiddelen.

Zooals te verwachten viel, voorziet de Commissie hier een berg van moeilijkheden en geeft wederom blijk van haar goede inzicht omtrent hoofdzaken en vraagpunten.

Het antwoord van de C.O.M. op de haar gestelde vraag luidt:

„Deze vraag bevestigt, dat „Het Ivoren Kruis” het vraagstuk over het nut van adjuvantia bij het reinigen met den tandenborstel belangrijk acht. De C.O.M. is overtuigd, dat terecht niet het onderzoek van bestaande handelsproducten bedoeld is. Op de volgende vragen zou een antwoord gegeven moeten worden:

I. Kan de mond- en tandreiniging belangrijk bevorderd worden door gebruik te maken van tandpoeder, tandpasta, mondinfectuur of mondwater?

II. Welke eigenschappen moeten deze middelen bezitten?

III. Welke eigenschappen mogen zij niet bezitten?

IV. Kan de vraag over de kwalitatieve en kwantitatieve samen-

stelling van tandreinigingsmiddelen hier te lande onderzocht worden?

Door wie, op welke wijze en met welk uitzicht op succes?

Ad. I. Een feit is, dat overal op groote schaal van z.g. mond-cosmetica gebruik gemaakt wordt. Het publiek is van het nut overtuigd, een eventueel ontraden van tandreinigingsmiddelen zou wetenschappelijk gefundeerd moeten worden. Bij het reinigen van vaatwerk b.v. (dat eveneens met spijsresten verontreinigd is) maakt men, behalve van warm water, borstels en doekjes, van zand en andere schuurmiddelen, van zeep en van soda gebruik.

De poeders en de werkzame bestanddeelen van pasta's hebben, wanneer zij over het tandoppervlak geborsteld worden, een analoge werking als de borstelharen. Zeep emulgeert het vet en weekt de eiwitstoffen en de koolhydraten los.

Zuren wekken speekselafscheiding op, die de reiniging bevorderen kan. Alcohol als bestanddeel van mondinfectie is een oplossingsmiddel van vele stoffen.

Aan diverse bestanddeelen van mondinfectie wordt een tonische adstringerende of desinfecteerende werking toegeschreven. Sterk werkende medicamenten (jodium, chloras kalicus, e.a.) radioactieve stoffen, smaak- en reukmiddelen worden vaak bijgevoegd.

Het nut van een dergelijke combinatie van stoffen voor de mondreiniging verdient door een zorgvuldig onderzoek vastgesteld te worden.

Ad. II. Zij moeten de reiniging bevorderen, door de spijsresten de materia alba en de films los te weeken, weg te wrijven, in een emulsie ev. met schuimvorming op te nemen, voorts door de aanzetting van tandsteen te beletten, zoo mogelijk de organische verkleuringen op de tanden te bleeken, foetor ex ore tegen te gaan, de speekselafscheiding te bevorderen, toniseerend op het tandvleesch te werken. De verpakking en de houdbaarheid moet behoorlijk en de prijs matig zijn.

Ad. III. Zij mogen geen stoffen bevatten, die het glazuur, het tandbeen of het cement, ook na veeljarig gebruik, doen afslijten; geen zuren, die deze tandweefsels aantasten, geen stoffen, die het tandvleesch irriteren, geen kleurstoffen, die de tanden of het tandvleesch doen verkleuren, geen die slecht smaken of hinderlijk ruiken.

Ad. IV. Er bestaat in Nederland geen lichaam of inrichting, die het onderzoek van tandheelkundige vraagstukken organiseert en (of) financieert (gelijk b.v. in U.S.A. en in Duitschland). Van het overbelaste Universiteits-instituut te Utrecht kan men deze belangrijke taak moeilijk verwachten. Van een C.O.M. evenmin; de tandartsen, die na inspannend praktijkwerk 's avonds met deze ingewikkelde problemen zich willen bezig houden, zouden te veel tijd en kosten moeten offeren. Wel kan een dergelijke commissie in zooverre helpen, indien zij de problemen duidelijk stelt en aan het onderzoek leiding geeft.

Gelijk wel uit genoemde desideratie en eischen zal blijken, zal het onderzoek uit de middelen van „Het Ivoren Kruis” alléén niet kunnen bekostigd worden, wellicht met medewerking van andere verenigingen, dat hangt af van de financiëele medewerking.

Het meeste werk zou aan een scheikundige met eenige ervaring op pharmacologisch en technisch gebied moeten toevertrouwd worden. Voorts zou een patholoog, liefst met relaties aan een goed uitgerust laboratorium, moeten medewerken. Dan een tandarts met degelijke kennis der mondpathologie en der literatuur en een tandarts met groote klinische ervaring. Eindelijk een man van gezag op sociaal-hygiënisch gebied, b.v. een lid van den Gezondheidsraad.

De Commissie zou de door vroeger wetenschappelijk onderzoek vastgestelde feiten moeten uitzoeken en critisch ziften; van de nog onopgeloste resp. betwiste problemen, dezulken, die haar voor haar onderzoek geschikt lijken, op haar programma plaatsen. Wellicht kan men van een of ander vraagstuk het onderwerp van een prijsvraag maken of wel moeite doen, dat het door een doctorandus als onderwerp van een dissertatie aanvaard wordt.

De C.O.M. twijfelt er niet aan, dat door zoodanig onderzoek hier te lande de aanhangige problemen kunnen opgehelderd worden.

Over het nut van eventueele resultaten van dit werk voor de doeleinden van „Het Ivoren Kruis” zijn de leden het onderling niet eens, de moeilijkheden met en de maar matige bereidwilligheid van de tandenborstel-fabrikanten doen bij een paar leden twijfel rijzen, of „Het Ivoren Kruis” hier te lande de invoering van geschikte tandreinigingsmiddelen zou kunnen bereiken”.

Voor „Het Ivoren Kruis” is het feit, dat de C.O.M. wel de mogelijkheid ziet aan het betreffende onderzoek leiding te geven, een verheugend verschijnsel en het Bestuur hoopt van ganscher harte, dat zij er in slagen zal de zoo onontbeerlijke medewerking van onderzoekers op velerlei terrein te assumeeren.

Aan het slot van dit Jaarverslag wordt aan allen, die het werk van de Vereeniging hebben gesteund, dank gebracht.

Wanneer hieraan voor 1939—1940 een hernieuwd beroep op aller actieve medewerking wordt toegevoegd, dan zal deze opwekking in tweeërlei richting bedoeld zijn: n.l.:

- 1ste Dat hiermede de wensch wordt uitgesproken, dat een groote schare, zoowel van leeken als van collega's, tot het lidmaatschap moge toetreden.
- 2de Dat de leden hun belangstelling voor het werk van „Het Ivoren Kruis” niet zullen beperken tot de betaling hunner contributie, maar dat zij zich ook in grooten getale zullen geven voor het werk der propaganda, ten einde betere begrippen omtrent mond- en tandhygiëne bij het Nederlandsche Volk in al haar lagen ingang te doen vinden.

J. M o r r a,
1ste secretaris.

„HET IVOREN KRUIS”

Nederlandsche Vereeniging voor Mond- en Tandhygiëne

Openingswoord van den Voorzitter, J. J. Backer Dirks, ter gelegenheid van de 29ste Jaarlijksche Algemeene Ledenvergadering, gehouden op 23 Maart 1939.

Geachte Dames en Heeren,

Bij den aanvang van deze 29ste Jaarlijksche Algemeene Ledenvergadering wensch ik in de eerste plaats U allen hartelijk welkom te heeten en wel in het bijzonder hen, die van verre zijn gekomen om hiermede blijk te geven van hun belangstelling in het werk van „Het Ivoren Kruis”.

Bij herhaling zult U in den loop van het thans beëindigde vereenigingsjaar een en ander vernomen hebben omtrent de bemoeiingen van het Bestuur, maar de Jaarvergadering is toch steeds de meest geschikte plaats om het verslag aan te hooren over de werkzaamheden en eventueel over de lotgevallen der Vereeniging.

Stellig dien ik hier te beginnen met U iets omtrent haar lotgevallen te vertellen, daar 1938—1939 een zeer belangrijk jaar is geweest, dat min of meer beslist heeft over haar al dan niet voortbestaan. De convocatie van de 28ste Jaarvergadering, die 24 Maart 1938 werd gehouden, bevatte toch als agendapunt: „Mededeeling omtrent het samenstellen eener Commissie ter bestudeering van de wenschelijkheid en de mogelijkheid eener fusie van „Het Ivoren Kruis” met de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde”.

Bij de voorbesprekingen in den kring van het Dagelijksch Bestuur doken aldra een aantal overwegingen op, waarmede in ernstige mate rekening diende te worden gehouden, wilden we den goeden naam, dien „Het Ivoren Kruis” als Nederlandsche Vereeniging voor Mond- en Tandhygiëne geniet, niet verliezen.

Een eventueele fusie zou waarschijnlijk aan het voortbestaan van „Het Ivoren Kruis” een einde maken, om een nieuwe vereeniging, die ook de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde zou omvatten, in de plaats te stellen. Want zelfs al zoude de naam blijven gehandhaafd,

de richting, waarin wij zouden worden gestuurd, zou niet meer dezelfde zijn, die de oprichters zich voor oogen hadden gesteld: het karakter zou ten eenen male gewijzigd worden. Echter mochten noch sentiments-overwegingen, noch het gemis van de alleraangenaamste onderlinge samenwerking, gedurende de bijna 30 jaren van haar bestaan, voor deze Vereeniging, die een sociale taak heeft te vervullen, aanleiding zijn, deze min of meer egoïstische argumenten naar voren te brengen als reden van een weigerachtige houding.

Slechts het wel of wee van de sociale tandheelkunde mocht voor de Bestuurders van „Het Ivoren Kruis” doorslag gevend zijn, in verband met de wenschelijkheid om tot fusie te geraken of deze van de hand te wijzen.

Ik kan U verklaren, dat slechts deze laatste argumenten ons hebben geleid.

Wij hebben overwogen, dat het voeren van een propaganda voor goede mond- en tandverzorging, ons door de Statuten opgelegd, nooit gebaat kon zijn met een reconstructie van deze vereeniging.

Deze toch zou òf een uitbreiding der werksfeer voor onze Vereeniging moeten medebrengen òf het opdragen van de taak der propaganda aan een commissie van de nieuwe grootere organisatie. Naar onze eerlijke overtuiging zou de propaganda voor goede mond- en tandverzorging in geen van beide gevallen hiervan voordeel ondervinden.

Wanneer ik U thans hiermede heb uiteengezet, dat het Bestuur van „Het Ivoren Kruis” het voorstel tot een fusie met de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde onaanvaardbaar heeft geacht, dan wil ik hier direct aan toevoegen, dat dit Bestuur wel ten volle overtuigd was, dat door een inniger samenwerking tusschen de beide Vereenigingen — elk met volledig behoud van haar zelfstandigheid — het werk der sociale tandheelkunde in Nederland in hooge mate zou worden bevorderd. Ook van officieele zijde was de wenschelijkheid van zulk een inniger samenwerking tot uiting gekomen.

Naar het Bestuur meent, is er in deze richting een alleszins bevredigend resultaat bereikt. Bij het betreffende agendapunt zal U een voorstel worden voorgelegd tot instelling van een „Centrale Raad voor Sociale Tandheelkunde”, die zal worden samengesteld uit afgevaardigden van de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde, de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en van „Het Ivoren Kruis”.

Het vlotte verloop der besprekingen is stellig eensdeels te danken aan het feit, dat bij de commissie ad hoc de eerlijke bedoeling voorzat tot deze samenwerking ten volle mede te werken, maar in niet mindere mate aan de zeer gewaardeerde leiding van den Voorzitter, den Geneeskundigen en Pharmaceutischen Hoofdinspecteur voor het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, den heer R. N. M. E y k e l, die alle opkomende verschillpunten op voortreffelijke wijze wist te verzoenen. Voorloopig heeft deze Centrale Raad zich zelve een beperking van zijn taak opgelegd, n.l. het terrein der schooltandverzorging, omdat juist daar het naast elkaar werken van de drie vereenigingen verwarring kan stichten bij het leekenpubliek, terwijl een goede terreinverdeeling zoowel voor propaganda als

voor organisatie veel voordeel zal brengen en veel dubbel werk zal voorkomen.

In dezen Centralen Raad zal een ruime plaats worden ingeruimd voor niet-tandartsen.

Dr. E y k e l heeft dit jaar in de Januari-vergadering der Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde bij zijn beschouwingen over „De ontwikkeling der sociale geneeskunde als voorbeeld voor die der sociale tandheelkunde” zich als volgt geuit:

„Wanneer een ziekte breede groepen van onze bevolking teistert, dan kan gesproken worden van een volksziekte, welke ziekte vaak een socialen achtergrond heeft. Een dergelijke volksziekte kan alleen bestreden worden door in de breede lagen der bevolking belangstelling te wekken voor de wijzen, waarop die ziekte kan worden bestreden en kan genezen. Zoolang de bevolking niet medewerkt, zoolang de bevolking zelf niet begrijpt, welke belangen bij de bestrijding dier ziekte op het spel staan, zoolang zal het pogen om die ziekte te doen verminderen of uit te roeien tevergeefs blijken te zijn. Een zekere dwang van de zijde van de Overheid kan tijdelijk op dit gebied iets uitwerken, maar wanneer de maatregelen, die de Overheid op het gebied der Sociale Geneeskunde of Sociale Hygiëne heeft getroffen, in het volk niet leven, door het volk niet voldoende begrepen worden, zal nimmer het effect worden bereikt, dat men zich van de maatregelen heeft voorgesteld”.

De taak van „Het Ivoren Kruis” is hier op duidelijke wijze geschilderd. De propaganda voor betere mond- en tandverzorging zal onwetendheid omtrent, en gebrek aan belangstelling voor tandheelkundige verzorging moeten verbannen om plaats te maken voor het besef, wat verwaarloozing op dit gebied voor de algemeene gezondheid, te beteekenen heeft.

Het getuigt van grooten achterstand hier te lande in dit opzicht, dat de individueele tandverzorging nog moet worden aangeprezen, dat de maatregelen op het terrein der sociale tandheelkunde nog moet worden opgedrongen. In vele oorden buiten onze grenzen stelt de bevolking zelve de eisch van een goede organisatie voor schooltandverzorging en nazorg en neemt met een onvoldoende regeling der tandheelkundige verzorging bij de ziekenfondsen, geen genoegen.

Bijna 30 jaren heeft „Het Ivoren Kruis” de leiding met betrekking tot deze tandheelkundige volksvoorlichting. Zeker is er vooruitgang te bespeuren en staan de breede lagen der bevolking — althans in de centra — anders tegenover de vraag of zij tandheelkundige hulp zullen inroepen, dan een kwart eeuw geleden. Maar toch is de achterstand nog wanhopig.

En er zijn ook enkele redenen voor aan te voeren, die eenigermate verklaring geven voor de vraag, waarom de propaganda voor betere mond- en tandverzorging minder ingang zal vinden bij de bevolking en daardoor langzamerhand succes zal oogsten, dan de propaganda op menig ander terrein der sociale geneeskunde.

In de eerste plaats is aan deze propaganda de therapie onverbrekkelijk vastgekoppeld. Meerdere zorg voor het gebit beteekent: tandheekkundige inspectie en behandeling. De raad van den Tandarts, beperkt zich niet tot het voorschrijven van hygiënische maatregelen, wat ongetwijfeld moet mede brengen, dat er vaak egoïstische bijgedachten aan vastgekoppeld worden. Maar in sterker mate geldt de omstandigheid, dat tandheekkundige verwaarloozing noch gevaren voor het gezin medebrengt, noch een uitgesproken maatschappelijke minderwaardigheid. Deze beide factoren spreken méér tot de bevolking! Voor deze ongelukkigen wil ook de leek zich eerder inspannen, om mede te werken aan de bestrijding van zulk een volksziekte. Schoone voorbeelden zien we in dit opzicht bij de bestrijding der tuberculose, lupus, zielsziekten, lichamelijke gebrekkigheid, vallende ziekten, spraakgebrekkigheid, blindheid, hardhoorendheid en zoo vele andere ziekte-toestanden, die gevaar opleveren voor de omgeving of die een maatschappelijke onvolwaardigheid medebrengen.

In de Nederlandsche Vereeniging voor Mond- en Tandhygiëne „Het Ivoren Kruis” is de actieve medewerking van het leekenelement nog te gering. Zeker gedenken we met dankbaarheid het belangrijke aandeel, dat enkelen hebben gehad in onzen strijd tegen de tandziekten, waarvan het tandbederf zeker als de meest verbreide volksziekte mag worden aangemerkt. Maar de tandheekkunde zal haar sociale taak niet kunnen vervullen, als het werk der propaganda niet gesteund zal worden door een groote schare van leeken, die den drang voelen actief mede te willen werken aan het doel, door de Vereeniging gesteld.

In de hoop, dat deze belangstelling voor de sociaal-tandheekkundige vraagstukken in het komende jaar in sterker mate moge opbloeien, open ik deze 29ste Jaarlijksche Algemeene Ledenvergadering van „Het Ivoren Kruis”.